

A Belga Hitvallás

Tartalomjegyzék

A Belga Hitvallás	3
1. cikkely: Az egyetlen Isten	4
2. cikkely: Isten megismerésének módjai	4
3. cikkely: Isten írott Ígéje	4
4. cikkely: A kanonikus könyvek	4
5. cikkely: A Szentírás tekintélye	5
6. cikkely: Különbség a kanonikus és az apokrif könyvek között	5
7. cikkely: A Szentírás tekintélye	5
8. cikkely: A Szentháromság.....	5
9. cikkely: A Szentháromság bibliai bizonyossága.....	6
10. cikkely: Krisztus isteni mivolta	7
11. cikkely: A Szentlélek isteni mivolta	7
12. cikkely: A mindenség teremtése.....	7
13. cikkely: Isten gondviselésének tana.....	8
14. cikkely: Az ember teremtése és bukása	8
15. cikkely: Az eredendő bűn tantétele.....	9
16. cikkely: A kiválasztás tantétele	9
17. cikkely: A bukott ember helyreállítása	9
18. cikkely: A megtestesülés.....	10
19. cikkely: Krisztus két természete	10
20. cikkely: Isten igazságossága és könyörülete Krisztusban.....	11
21. cikkely: Az engesztelés	11
22. cikkely: A hit igazságossága	11
23. cikkely: A bűnösök megigazítása	12
24. cikkely: A bűnösök megszentelése	12
25. cikkely: A törvény betöltése	13
26. cikkely: Krisztus közbenjárása	13
27. cikkely: A szent egyetemes egyház	14
28. cikkely: Az egyháztagek kötelességei	14
29. cikkely: Az igaz egyház jegyei	15
30. cikkely: Az egyház kormányzása	15
31. cikkely: Az egyház tisztségviselői.....	16
32. cikkely: Az egyház rendje és fegyelme.....	16
33. cikkely: A sákramentumok.....	16
34. cikkely: A keresztség sákramentuma.....	16
35. cikkely: Az úrvacsora sákramentuma	17
36. cikkely: A világi kormányzat	18
37. cikkely: Az utolsó ítélet	19

A Belga Hitvallás¹

A Keresztyén Református Egyház legrégebbi hitelvi mércéje a Hitvallás, vagy ahogyan általánosan ismert a Belga Hitvallás, követve a tizenhetedik századi latin nyelvű „Confessio Belgica” megnevezését. A „Belgica” Németalföld egészére vonatkozik, mind északra, mind délre, ami most Hollandiára és Belgiumra oszlik. A hitvallás fő szerzője Guido de Brés, a németalföldi református gyülekezetek számára, aki a hite miatt halt mártírhálált 1567-ben.

A tizenhetedik században ennek az országnak a gyülekezetei a legszörnyűbb üldözésnek voltak kitéve a római katolikus kormányzat részéről. A kegyetlen elnyomás elleni tiltakozásul, valamint az üldözők meggyőzése végett arról, hogy a református hithez ragaszkodók nem lázadók, amivel vádolták őket, hanem törvénytisztelő polgárok, akik a Szentírás szerinti valódi keresztyén tanításokat vallják, de Brés 1561-ben elkészítette ezt a hitvallást. A rákövetkező évben másolatot küldtek belőle II. Fülöp királynak egy felirat kíséretében, amiben a kérelmezők kijelentették, hogy készek engedelmeskedni a kormánynak minden törvényes dologban, de inkább „hátukat a csapásoknak, nyelvüket a késeknek, szájukat a szájpeceknek, egész testüket pedig a tűzre adják”, semhogy megtagadják az ebben a hitvallásban kifejezett igazságot. S jóllehet az üldöztetéstől való megszabadulás közvetlen célját nem érték el, s de Brés maga is bekerült azon ezrek közé, akik életükkel pecsételték el a hitüket, munkája fennmaradt, és fenn is fog maradni. Összeállítása során a szerző bizonyos mértékig felhasználta a franciaországi református gyülekezetek két évvel korábban kiadott hitvallását, amit főleg Kálvin János írt.

De Brés munkája azonban nem pusztán csak Kálvin munkájának revíziója, hanem független összeállítás. 1566-ban ennek a hitvallásnak a szövegét az antwerpeni zsinat felülvizsgálta. Németalföldön a gyülekezetek azonnal örömmel elfogadták, majd elfogadták a nemzeti zsinatok is, melyeket a tizenhetedik század utolsó három évtizedében tartottak. A szöveget, de nem a tartalmát, a dordrechtli zsinat 1618-19-ben ismét felülvizsgálta, és elfogadta hitelvi mérceként, melyet a református egyházban minden tisztséget viselőnek alá kellett írnia. A hitvallás a református tanítás egyik legjobb szimbolikus kinyilatkoztatása.

¹ Az angol eredeti az alábbi helyen található:

<http://www.reformed.org/documents/index.html?mainframe=http://www.reformed.org/documents/BelgicConfession.html>

1. cikkely: Az egyetlen Isten

Szívünkben valamennyien hisszük, és szájunkkal megvalljuk, hogy létezik egy oszthatatlan szellemi lény, akit Istennek nevezünk. Ő örök, felfoghatatlan, láthatatlan, változhatatlan, végtelen, mindenható tökéletesen bölcs, igazságos és jó, s minden jónak túlaradó forrása.

2. cikkely: Isten megismerésének módjai

Kétféle módon lehet Őt megismerni. Először a világegyetem teremtése, fenntartása és kormányzása által, mivel az gyönyörűséges könyvként tárul a szemünk elé, amelyben valamennyi teremtmény, kicsik és nagyok egyaránt olyanok, mint a betűk, melyek feltárják előttünk Isten láthatatlan dolgait: az Ő örökkévaló hatalmát és istenségét, amint Pál apostol mondja a Rm1:20-ban. Mindezek a dolgok elégségesek ahhoz, hogy az embereket meggyőzzék, és menthetetlenné tegyék. Másodszor, Isten sokkal nyíltabban tárja fel magát az Ő szent és isteni Ígéje által, éppen amennyire szükséges a számunkra ebben az életben a saját dicsőségére és a mi üdvösségünkre.

3. cikkely: Isten írott Ígéje

Megvalljuk, hogy Isten eme Ígéje nem emberek akaratából küldetett el és adatott át, hanem ahogyan Péter apostol mondja, „a Szent Lélektől indítatva szólottak az Istennek szent emberei” (2Pt1:21). Azután pedig Isten – irántunk és üdvösségünk felőli különleges gondoskodásából – megparancsolta szolgálóinak, a prófétáknak és az apostoloknak, hogy ezt a kinyilatkoztatott Ígét foglalják írásba. Ő maga írta a saját ujjával a törvény két tábláját. Ezért nevezzük ezeket az iratokat szent és isteni Írásoknak.

4. cikkely: A kanonikus könyvek

A Szentírásba az Ó- és Újszövetség két kötetét foglaljuk bele. Ezek kanonikus könyvek, melyekkel szemben semmiféle vitának helye nincs. Isten egyházában a sorrendjük a következő:

Az Ószövetségben: Mózes öt könyve – Genézis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, azután Józsué, Bírák, és Ruth könyve, Sámuel két könyve, A Királyok két könyve, a Krónikák két könyve melyet Paralipomenonnak is neveznek, Ezsdrás első könyve, Nehémiás, Eszter és Jób könyve, Dávid zsoltárai, Salamon három könyve – a Példabeszédek, a Prédikátor könyve és az Énekek éneke, a négy nagy próféta –Ézsaiás, Jeremiás, és az ő siralmi, Ezékiel, Dániel, valamint a tizenkét kisp próféta – Hóseás, Jóel, Amós, Abdiás, Jónás, Mikeás, Náhum, Habakkuk, Sofóniás, Aggeus, Zakariás, Malakiás.

Az Újszövetségben: a négy evangélium – Máté, Márk, Lukács és János, az Apostolok cselekedetei, Pál tizennégy levele – a Rómabeliekhez, a Korinthusbeliekhez írt két levél, a Galáciabeliekhez, az Efézusbeliekhez, a Filippibeliekhez, a Kolossébeliekhez, a Thesszalonikabeliekhez írt két levél, Timótheushoz írt két levél, Titushoz, Filemonhoz és a Zsidókhoz írt levelek, a többi apostol hét levele – Jakabé egy Péteré kettő, Jánosé három, Júdásé egy, valamint János apostol Mennyei jelenésekről írott könyve.

5. cikkely: A Szentírás tekintélye

Mindezen könyveket és csakis ezeket fogadjuk el szenteknek és kanonikusoknak a hitünk szabályozása, megalapozása és megerősítése végett. Mindazt pedig, amit tartalmaznak, kétség nélkül hisszük, nem elsősorban azért, mert az egyház ezeket elfogadja és elismeri, hanem mindenekelőtt azért, mert a Szentlélek tesz bizonyosságot a szívünkben arról, hogy Istentől valók, s ennek bizonyítékát annyira önmagukon hordozzák, hogy még a vakok is meggyőződhetnek róla, mert a bennük megjövendőlt dolgok beteljesednek.

6. cikkely: Különbség a kanonikus és az apokrif könyvek között

Különbséget teszünk eme szent könyvek és az apokrif iratok között, melyek a következők: Ezsdrás harmadik és negyedik könyve, Tóbiás, Judit, a Bölcsességek és Sirák fia könyvei, Bárúk könyve, Eszter történetének toldalékai, a három ifjú éneke a tüzes kemencében, Zsuzsanna története, Bél és a sárkány története, Manassé imája, valamint a Makkabeusok két könyve. Ezeket az egyház természetesen olvashatja és tanulhat belőlük, amennyire megegyeznek a kanonikus könyvekkel, ám nincs akkora erejük és tekintélyük, hogy bárki meg tudná belőlük erősíteni a hitet, vagy a keresztyén vallás bármely pontját. Még kevésbé kisebbíthetik a többi szent könyv tekintélyét.

7. cikkely: A Szentírás tekintélye

Hisszük, hogy a Szentírás teljes mértékben tartalmazza Isten akaratát, és elégségesen megtanítja mindazt, amit valakinek hinni kell ahhoz, hogy üdvözülhessen. Miután benne részletesen le van írva minden istentiszteleti rend, amit Isten megkövetel tőlünk, senkinek – még egy apostolnak, vagy mennyből jött angyalnak sem, amint Pál mondja nekünk² – sem kellene mást tanítania, mint amire a Szentírás már megtanított minket. Miután ugyanis tilos hozzátenni Isten Ígétéhez, vagy elvenni abból,³ ez világosan megmutatja, hogy a tanítás minden vonatkozásban tökéletes és teljes. Nem szabad tehát az emberi írásokat – nem számít, mennyire szentek is legyenek azoknak a szerzői – az isteni írásokkal egyenrangúaknak tekintenünk, továbbá nem helyezhetünk sem szokásokat, sem a szótöbbséget, sem az életkort, sem az idő, vagy személyek egymást követő folytonosságát (szukcesszióját), sem a zsinatokat, sem a dekrétumokat, sem a hivatalos döntéseket Isten igazsága fölé, mert az igazság mindenképp felett való. Minden emberi lény ugyanis a természeténél fogva hazug, és hiábavalóbbak magánál a hiábavalóságnál is. Ezért teljes szívből elvetjük mindazt, ami nincs összhangban ezzel a tévedhetetlen szabállyal, amiképpen az apostolok tanítottak minket, ezt mondván: „próbáljátok meg a lelkeket, ha Istentől vannak-é”,⁴ majd ismét „Ha valaki elmegy hozzátok és nem ezt a tudományt viszi, ne fogadjátok azt be házatokba, és azt ne köszöntsetek”.⁵

8. cikkely: A Szentháromság

Ezzel az igazsággal és Isten Ígétével összhangban egyetlen Istenben hiszünk, aki egyetlen lényeg, s akiben három személy létezik közölhetetlen tulajdonságaik alapján valóságosan, igazán és örökkévalóan elkülönülve – név szerint az Atya, a Fiú és a Szentlélek.

² Gal1:8

³ 1Móz23:32, Jel22:18-19

⁴ 1Jn4:1

⁵ 2Jn10

Az Atya az ősoka, az eredete és a kezdete minden dolognak, láthatóknak és láthatatlanoknak egyaránt. A Fiú az Atya Ígéje, Bölcsessége és képmása. A Szentlélek az Atyától és a Fiútól származó örök erő és hatalom. Ugyanakkor ez a megkülönböztetés nem osztja Istent három részre, mert a Szentírás azt tanítja, hogy mind az Atya, mind a Fiú, mind a Szentlélek rendelkeznek a maguk saját szubszisztenciájával a saját tulajdonságaik alapján megkülönböztetve, – de mégis oly módon, hogy ez a három személy alkotják az egyetlen Istent. Nyilvánvaló, hogy az Atya nem a Fiú, és a Fiú nem az Atya, s hasonlóképpen a Szentlék is sem az Atya, sem a Fiú. Az így megkülönböztetett személyek azonban nincsenek sem megosztva, sem összeolvasztva, vagy összekeverve egymással. Az Atya ugyanis nem testesült meg, a Szentlélek sem, hanem csak a Fiú. Az Atya soha nem létezett a Fiú, sem pedig a Szentlélek nélkül, mivel e három személy az örökkévalóságtól fogva egyenlők egy és ugyanazon lényegben. Egyik sem előzte meg, vagy követte a másikat, mert igazságban és hatalomban, jóságban és könyörületben mindhárman egyek.

9. cikkely: A Szentháromság bibliai bizonyága

Mindezeket egyrészt a Szentírás bizonyágtételéből, másrészt e személyek hatásaiból ismerjük, főként azokból, melyeket önmagunkon belül érzékelünk. A bizonyságok, amelyek hinni tanítanak minket ebben a Szentháromságban, az Ószövetségben sok helyütt meg vannak írva, melyeket nem felsorolnunk kell, hanem megfontoltan kiválogatnunk. A Genézis könyvében így szól Isten: „Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra”. Így Isten „Teremté tehát az Isten az embert az ő képére” – csakugyan, „férfiúvá és asszonyi teremté őket”.⁶ „Ímé az ember olyanná lett, mint mi közülünk egy.”⁷ Mikor azt mondta, hogy „teremtsünk embert a mi képünkre”, abból kiderül, hogy az Istenségben több személy van, utána pedig az egységet jelzi, mikor azt mondja, „teremté tehát az Isten”. Igaz, itt nem beszél arról, hogy hány személyről van szó, de ami némileg homályos az Ószövetségben, az nagyon világos az Újban. Mikor ugyanis a mi Urunk megkeresztelkedett a Jordánban, az Atya hangja hallatszott, amint ezt mondja: „Ez amaz én szerelmes fiam”.⁸ A Fiú a folyóban volt, a Szentlélek pedig galamb formájában jelent meg. Sőt, minden hívő megkeresztelése során Krisztus ezt a formát írta elő: kereszteljetek meg minden népet „az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében”.⁹ A Lukács írása szerinti evangéliumban Gábiel angyal így szól Máriához, a mi Urunk anyjához: „A Szent Lélek száll te reád, és a Magasságosnak ereje árnyékoz meg téged; azért a mi születik is szentnek hivatik, Isten Fiának.”¹⁰ Más helyen ez áll: „Az Úr Jézus Krisztusnak kegyelme, és az Istennek szeretete, és a Szent Léleknek közössége mindnyájatokkal”.¹¹ „Mert hárman vannak, a kik bizonyágot tesznek a mennyben, az Atya, az Íge és a Szent Lélek: és ez a három egy.”¹² Mindezen igeszakaszokból teljes mértékben megtanuljuk, hogy három személy létezik egy és ugyanazon isteni lényegben. S noha ez a tanítás meghaladja az emberi felfogóképességet, az Ígén keresztül most mégis hiszünk benne, s várjuk teljes megismerését és élvezetét a mennyben. Továbbá, meg kell említenünk ennek a három személynek az irántunk végzett sajátos munkáit és tevékenységét. Az Atyát nevezzük Teremtőnknek ereje miatt. A Fiú az Üdvözítőnk és Megváltónk a vére által. A Szentlélek a mi Megszentelőnk azáltal, hogy a szívünkben lakik. A Szentháromság tanát az igaz egyház mindig fenntartotta az apostolok korától napjainkig a zsidókkal, a

⁶ 1Móz26:27

⁷ 1Móz3:22

⁸ Mt3:17

⁹ Mt28:19

¹⁰ Lk1:35

¹¹ 2Kor13:13

¹² 1Jn5:7

muzulmánokkal, valamint bizonyos hamis keresztyénekkal és eretnekekkel, például Marcionnal, Manival, Praexasszal, Sabelliusszal, Samosatai Pállal, Ariusszal, és más hozzájuk hasonlókkal szemben, akiket a szent egyházatyák joggal ítétek el. Ezért ebben a dologban készséggel elfogadjuk a három ökumenikus Hitvallást – az Apostolit, a Niceait és Athanaszioszét – valamint mindazt, amit az egyházatyák ezekkel összhangban elfogadtak.

10. cikkely: Krisztus isteni mivolta

Hisszük, hogy Jézus Krisztus isteni természete szerint Isten egyetlen Fia – öröktől fogva elsőszülött, nem alkottatott, vagy teremtett, mert akkor teremtmény lenne. Ő egylényegű az Atyával, egyformán örökkévaló, az Atya személyének pontos képmása és „az ő dicsőségének visszatükröződése”,¹³ Vele mindenben hasonló. Ő Isten Fia de nemcsak azóta, hogy a mi természetünket öltötte magára, hanem az örökkévalóságtól fogva, amiképpen az alábbi, együttesen vett bizonyságok tanítják nekünk. Mózes azt mondja: Isten teremtette „az eget és a földet”,¹⁴ János pedig azt, hogy minden dolog az Íge által teremtett, akit Istennek nevez.¹⁵ Az apostol kijelenti, hogy Isten a Fia „által a világot is teremtette”.¹⁶ Azt is mondja, hogy Isten minden dolgot Jézus Krisztus által teremtett.¹⁷ Ebből pedig az következik, hogy Ő, akit Istennek az Ígének, a Fiúnak és Jézus Krisztusnak hívnak, már létezett, mikor minden dolog általa teremtett. Ezért mondja Mikeás próféta, hogy „származása eleitől fogva, öröktől fogva van”.¹⁸ S az apostol ezt mondja: „sem napjainak kezdete, sem életének vége nincs”.¹⁹

11. cikkely: A Szentlélek isteni mivolta

Hisszük és meg is valljuk, hogy a Szentlélek örökkévalóan az Atyától és a Fiútól származik – nem alkottatott, nem teremtett, nem született, hanem csak származik kettőjüktől. Sorrendben Ő a Szentháromság harmadik személye – lényeg, fenség és dicsőség tekintetében az Atyával és a Fiúval egy és ugyanaz. Igaz és örök Isten, amint a Szentírás tanítja nekünk.

12. cikkely: A mindenség teremtése

Hisszük, hogy az Atya a semmiből teremtette a mennyet és a földet, s minden más teremtményt, amikor jónak látta az Ő Ígéje által – azaz mondhatni a Fia által. Ő adta meg minden teremtménynek a létezését, formáját és megjelenését, valamint a különböző rendeltetéseiket Teremtőjük szolgálatához. Örök gondviselésének és végtelen erejének megfelelően most is fenntartja és kormányozza őket, hogy szolgálhassák az embert, az ember pedig szolgálhassa Istent. Teremtette továbbá az angyalokat jóknak, hogy ők a hírvivői legyenek és szolgálják az Ő választottait. Közülük néhányan abból a kiválóságból, amelyben Isten megteremtette őket, az örök pusztulásba buktak; a többiek Isten kegyelme által kitartottak és megmaradtak eredeti állapotukban. Az ördögök és a gonosz lelkek annyira megromlottak, hogy ők Istennek és minden jónak ellenségei. Lesben állnak, az egyházra, és annak minden tagjára várva, hogy mint a tolvajok, minden erejükkel elpusztítsanak és beszennyezzenek mindent a csalárdságukkal. Ezért saját gonoszságuk által ítéltettek örök

¹³ Kol1:15, Zsid1:3

¹⁴ 1Móz1:1

¹⁵ Jn1:3

¹⁶ Zsid1:2

¹⁷ Kol1:16

¹⁸ Mik5:2

¹⁹ Zsid7:3

kárhozatra, naponta várván kínoztatásukat. Ez okból elvetjük tehát a szadduceusok tévelygését, akik tagadják a lelkek és az angyalok létezését, valamint a manicheusokét, akik azt állítják, hogy az ördögök saját maguktól származnak, s természetüknél fogva, nem pedig a megromlásuk következtében gonoszok.

13. cikkely: Isten gondviselésének tana

Hisszük, hogy ez a jó Isten, miután megteremtett minden dolgot, nem hagyta azokat a véletlenre, vagy a szerencsére, hanem szent akarátának megfelelően vezeti és kormányozza őket oly módon, hogy ebben a világban semmi sem történik az Ő precíz rendelkezése nélkül. Isten azonban mégsem szerzője a bűnnek, s nem is vádolható az előforduló bűnökkel. Hatalma és jósága ugyanis oly nagyok és felfoghatatlanok, hogy munkáját még akkor is nagyon jól és igazságosan rendeli el és végzi, mikor az ördögök és a gonosz emberek igazságtalanul cselekszenek. Nem akarunk illetéktelen kíváncsisággal abban kutakodni, ami felülmúlja az emberi értelmet, s meghaladja felfogóképességünket. Minden alázattal és tisztelettel imádjuk azonban Isten igazságos ítéleteit, melyek el vannak rejtve előlünk, s megelégszünk azzal, hogy Krisztus tanítványai vagyunk, csak azt tanulmányozván, amit Ígétében megmutat nekünk, át nem lépve ezeken a korlátokon. Ez a tan kimondhatatlan vigasztalást ad, mivel arra tanít, hogy semmi sem történhet véletlenül, hanem csak a mi kegyelmes mennyei Atyánk rendelkezésével. Ő atyai gondoskodással ügyel ránk, minden teremtményét irányítása alatt tartva, hogy sem egyetlen hajunk szála (mert ezek mind számon vannak tartva), sem egy kismadár²⁰ sem eshet a földre Atyánk akarata nélkül. Megnyugszunk ebben a gondolatban, tudván, hogy Ő ellenőrzése alatt tartja mind az ördögöket, mind valamennyi ellenségünket, akik nem árthatnak nekünk az Ő engedélye és akarata nélkül. Ezen okból elvetjük az epikureusok kárhozzátandó tévedését, akik azt állítják, hogy Isten semmivel sem törődik, és mindent a véletlenre hagy.

14. cikkely: Az ember teremtése és bukása

Hisszük, hogy Isten az embert a föld porából teremtette, és saját képmására és hasonlóságára alkotta és formálta – jónak, igaznak és szentnek, képesnek a saját akaratóból minden dologban alkalmazkodni Isten akaratóhoz. Mikor azonban a tisztességben volt, nem értette meg azt,²¹ s nem fogta fel a saját kiválóságát. De szántsándékkal alávetette magát a bűnnek, következésképpen a halálnak és az átoknak, füleit odahajtván az ördög szavára. Megszegte ugyanis az élet parancsolatát, amit kapott, s bűnével elszakította magát Istentől, Aki az ő igazi élete volt, megrontván ezzel egész természetét. Vétkessé vált tehát, és kitette magát a fizikai és lelki halálnak, bűnössé, megátalkodottá és romlottá válva minden útjában. Elveszítette az Istentől kapott minden kiváló ajándékát, s nem tartott meg azokból semmit azokon a csekély maradványokon kívül, amelyek elegendőek ahhoz, hogy menthetlenné tegyék őt. Sőt, minden világosság sötétséggé vált bennünk, amiképpen a Szentírás tanít minket: „És a világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be azt.” (Jn1:5) János itt az embereket nevezi „sötétségnek”. Ezért elvetünk minden ellentétes, az ember szabad akaratóról szóló tanítást, mert az ember nem más, mint a bűn rabszolgája, aki semmit sem képes cselekedni, „hanem ha a mennyből adatott néki”.²² Mert ki képes azzal dicsekedni, hogy magatótól is képes jót cselekedni, hiszen Krisztus mondta: „Senki sem jöhet én hozzám,

²⁰ Mt10:29-30

²¹ Zsolt49:21

²² Jn3:27

hanemha az Atya vonja azt”?²³ Ki kérkedne a saját akaratával, miután megérti, hogy „a test gondolata ellenségeskedés Isten ellen”?²⁴ Ki beszélhet a saját tudásáról annak a ténynek a fényében, hogy „érzéki ember pedig nem foghatja meg az Isten Lelkének dolgait”?²⁵ Röviden, ki képes egyetlen gondolatot is kigondolni, miután megtudja, hogy „nem mintha magunktól volnánk alkalmasak valamit gondolni” önmagunkról, önmagunktól, hanem „a mi alkalmas voltunk az Istentől van”?²⁶ Ezért tehát amit az apostol mond, annak joggal kell szilárdan és biztosan megállnia: „Isten az, a ki munkálja bennetek mind az akarást, mind a munkálást jó kedvéből”.²⁷ Mert nincs értelem és akarat, ami Isten értelmével és akaratával összemérhető Krisztus beavatkozásától eltekintve, amiképpen tanítja nekünk: „nálam nélkül semmit sem cselekedhettek”.²⁸

15. cikkely: Az eredendő bűn tantétele

Hisszük, Ádám engedetlensége miatt az egész emberi fajra kiterjedt az eredendő bűn. Ez az egész természet megromlása, s öröklődő romlottság, ami még a kis csecsemőket is megfertőzi az anyjuk méhében, s olyan gyökér, mely mindenféle bűnt terem az emberben. Ezt annyira utálatos és szörnyűsleges Isten szemében, hogy elegendő az emberi faj kárhoztatására, és nem törli el, illetve nem tépi ki gyökerestől még a keresztség sem, hiszen látható, hogy a bűn mindig mint szennyezett forrás törne elő. Mindazonáltal ezt Isten nem tulajdonítja a gyermekeinek ítéletképpen, hanem kegyelme és könyörülete által megbocsátja, de nem azért, hogy elaltassa őket, hanem hogy ennek a romlottságnak a tudata sóhajtozásra készítse a hívőket, amint vágyakoznak megszabadulni „e halál testéből”.²⁹ Elvetjük tehát a pelágiánusok tévelygését, akik azt vallják, hogy ez a bűn nem más, mint utánczás dolga.

16. cikkely: A kiválasztás tantétele

Hisszük, hogy miután Ádám összes leszármazottja így belezuhant a végromlásba és pusztulásba az első ember bűnének következtében, Isten kimutatta, milyen Ő valójában: könyörületes és igazságos. Könyörületes, mert kivonja és megmenti ebből a pusztulásból mindazokat, akiket örök és változhatatlan tanácsvégzésében kiválasztott és elkülönített Jézus Krisztusban, a mi Urunkban az Ő tiszta jósága által, tekintet nélkül a cselekedeteikre. S igazságos, mert másokat meghagy a pusztulásukban és bukásukban, amibe önmagukat taszították.

17. cikkely: A bukott ember helyreállítása

Hisszük, hogy a mi jó Istenünk az Ő csodálatos bölcsessége és jósága által látván, hogy az ember önmagát beletaszította mind a fizikai, mind a lelki halálba és tette teljességgel nyomorulttá, elindult, hogy megkeresse őt, noha az ember minden ízében remegve menekült Előle. Megvigasztalta, megígérve, hogy neki adja a Fiát, aki „asszonytól lett”,³⁰ hogy széttapossa a kígyó fejét, és áldottá tegye őt.³¹

²³ Jn6:44

²⁴ Rm8:7

²⁵ 1Kor2:14

²⁶ 2Kor3:5

²⁷ Fil2:13

²⁸ Jn15:5

²⁹ Rm7:24

³⁰ Ga14:4

³¹ 1Móz3:15

18. cikkely: A megtestesülés

Valljuk tehát, hogy Isten beteljesítette az ősatyáknak a szent prófétáinak szájával tett ígéretét, mikor az általa elrendelt időben elküldte egyetlen és örök Fiát a világra. A Fiú „szolgai formát vévén föl, emberekhez hasonlóvá” lett,³² valóságos emberi természetet öltött magára, annak minden gyengeségével egyetemben, a bűnt kivéve. Az áldott szűz Mária méhében fogant a Szentlélek ereje által, férfi közreműködése nélkül. S nemcsak a testet illetően öltött emberi természetet, de valódi emberi lelket is avégett, hogy valóságos emberi lény lehessen. Miután a lélek ugyanúgy elveszett, mint a test, mindkettőt magára kellett öltenie, hogy mindkettő együtt üdvözíthesse.

Ezért az anabaptisták eretnokségével szemben, akik tagadják, hogy Krisztus emberi testet öltött magára az anyjától, valljuk, hogy Ő „részesé lett a gyermekek testének és vérének”,³³ hogy „Dávid ágyékának gyümölcse” test szerint,³⁴ „Dávid magvából lett test szerint”,³⁵ a szűz Mária „méhének gyümölcse”,³⁶ „asszonytól lett”,³⁷ „Dávid magvából való”,³⁸ „Jessének gyökere”,³⁹ „Júdából támadott”,⁴⁰ test szerint a zsidóktól származott, „Ábrahám magvából”, mert Ábrahám magvát öltötte magára, s atyafiihoz hasonlatossá lett, kivéve a bűnt.⁴¹ Ekképpen Ő valóban Immánuel, azaz: „Velünk az Isten”.⁴²

19. cikkely: Krisztus két természete

Hisszük, hogy ezzel a fogantatással a Fiú személye elválaszthatatlanul egyesül és összekapcsolódott az ember természettel oly módon, hogy nincs sem két Isten Fia, sem két személy, hanem a két természet egyesült egyetlen személyben úgy, hogy mindkettő megtartotta a saját jellemző tulajdonságait. Isten természete tehát mindig megmaradt nem teremtettnek, sem napjainak kezdete, sem életének vége nincs,⁴³ s betölti a mennyet és a földet. Emberi természete sem vesztette el a tulajdonságait, hanem megtartotta azokat teremtetten: napjainak van kezdete, természete véges, és a valódi test összes tulajdonságát megtartotta. S noha a feltámadása által halhatatlanságot adott neki, mindazonáltal azzal nem változtatta meg emberi természetének valóságát, mert üdvösségünk és feltámadásunk függ az Ő testének valódiságától is. Ez a két természet azonban úgy egyesült egy személyben, hogy még a halál sem választhatta őket szét. Így amit az Atyára bízott, mikor meghalt, az valódi emberi lélek volt, ami elhagyta a testét. Ezenközben azonban isteni természete egyesülten maradt az emberi természetével, még mikor a sírban feküdt is, és isteni mivolta soha nem szűnt meg Benne lenni, amiképpen benne volt kisgyermekkorában is, noha egy ideig nem mutatkozott meg. Ezek azok az okok, amelyek miatt valódi Istennek, és valódi embernek valljuk: valódi Isten, hogy hatalmával legyőzze a halált, és valódi ember, hogy meghalhasson értünk a test gyengeségében.

³² Fil2:7

³³ Zsid2:14

³⁴ Csel2:30

³⁵ Rm1:3

³⁶ Lk1:42

³⁷ Gal4:4

³⁸ 2Tim2:8

³⁹ Rm15:12

⁴⁰ Zsid7:14

⁴¹ Zsid2:17, 4:15

⁴² Mt1:23

⁴³ Zsid7:3

20. cikkely: Isten igazságossága és könyörülete Krisztusban

Hisszük, hogy Isten – Aki tökéletesen könyörületes és nagyon igazságos – elküldte Fiát, hogy öltön olyan természetet, melyben az engedetlenséget elkövették avégett, hogy elhordozza a bűn büntetését a legkeservesebb szenvedés és halál által. Isten tehát a Fiával szemben mutatta ki igazságosságát, Aki a mi bűnünkkel vádoltatott meg, jóságát és könyörületét pedig ránk árasztotta, akik vétkesek, és kárhozatra méltók vagyunk. A legtökéletesebb szeretettel nekünk adta a Fiát, hogy meghaljon, s feltámasztotta Őt az életre a mi megigazulásunkért, hogy miénk lehessen a hallhatatlanság és az örök élet.

21. cikkely: Az engesztelés

Hisszük, hogy Jézus Krisztus a Melkisédek rendje szerinti főpap – esküvel tétetett azzá – Aki az Atya színe elé állt a mi nevünkben, hogy lecsillapítsa haragját, hogy teljes elégtétellel csillapítsa le a haragját, felajánlván Önmagát a keresztfáján, és kiontván drága vérével a bűneink elmosására, ahogyan azt a próféták előre jelezték. Meg van írva ugyanis, hogy „békességünk büntetése” Isten Fiára tétetett, s „az ő sebeivel gyógyulánk meg”. „Mint bárány, mely mézsárszékre vitetik”, „a bűnösök közé számláltatott”,⁴⁴ Poncius Pilátus bűnözőként ítélte el, bár kezdetben ártatlannak nyilvánította. Így Ő fizette vissza, amit nem ragadott el,⁴⁵ és szenvedett – „mint igaz a nem igazakért”,⁴⁶ testben és lélekben – oly módon, hogy mikor megérezte a bűneinkért járó rettenetes büntetést, „az ő verítéke olyan vala, mint a nagy vércseppek, melyek a földre hullanak”.⁴⁷ S így kiáltott: „Én Istenem, én Istenem! miért hagyál el engemet?” (Mt27:46) Mindezt pedig a mi bűneink bocsánataért tűrte el. Joggal mondjuk hát Pál apostollal együtt, hogy nem tudunk másról, mint „a Jézus Krisztusról, még pedig mint megfeszítettről”,⁴⁸ s „kárnak ítélünk mindent a mi Urunk, Jézus Krisztus ismeretének gazdagsága miatt”.⁴⁹ Minden vigasztalást megtalálunk az Ő sebeiben, s nem szükséges semmi más eszközt keresnünk, vagy kiagyalnunk Isten megengesztelésére emellett az egyetlen és egyszeri áldozat mellett, mely hívőket örökre tökéletesekké teszi. Ezért nevezte Őt az Isten anyagya Jézusnak, azaz „Megváltónak”, mert Ő szabadítja meg a népét a bűneiből.⁵⁰

22. cikkely: A hit igazságossága

Hisszük, hogy e nagy titok igaz ismeretére való eljutás végett a Szentlélek igaz hitet lobbant lánggra a szívünkben, ami megragadja Krisztust minden érdemeivel együtt, a magáévá teszi, s többé rajta kívül semmi mást nem keres. Ebből szükségszerűen következnie kell, hogy vagy nincs meg Krisztusban minden, ami az üdvösségünkhöz szükséges, vagy ha megvan Benne minden, akkor aki hit által birtokolja Krisztust, annak teljes üdvössége van. Azt mondani tehát, hogy Krisztus nem elégséges, s még más egyéb is szükséges, a leggyalázatosabb káromlás Isten ellen – abból ugyanis azt következne, hogy Jézus Krisztus csak félig üdvözítő. Ezért joggal mondjuk Pállal együtt, hogy „egyedül hit által” igazulunk meg, vagy hitből, „cselekedetek nélkül”.⁵¹ Ezalatt azonban nem azt értjük, hogy maga a hit az, ami megigazít minket, mert a hit csak eszköz, amellyel megragadjuk Krisztust, a mi

⁴⁴ Ézs53:4-12

⁴⁵ Zsolt69:5

⁴⁶ 1Pt3:18

⁴⁷ Lk22:44

⁴⁸ 1Kor2:2

⁴⁹ Fil3:8

⁵⁰ Mt1:21

⁵¹ Rm3:28

igazságunkat. Jézus Krisztus pedig a mi igazságunk abban, hogy hozzáférhetővé tette a számukra minden érdemét, és minden, értünk és helyettünk elvégzett szent cselekedetét. S a hit az eszköz, mely minket közösségben tart Vele, és minden jótéteményével. Mikor ezeket a jótéteményeket megkapjuk, azok bőségesen elegendőek a feloldozásunkra a bűneinkből.

23. cikkely: A bűnösök megigazítása

Hisszük, hogy áldott mivoltunk a Jézus Krisztus miatti bűnbocsánatunk folyománya, s ebben rejlik a mi igazságunk is Isten előtt, amiképpen Dávid és Pál tanít, mikor kijelentik, hogy áldott az az ember, akinek Isten igazságot tulajdonít a cselekedetektől eltekintve.⁵² S ugyanez az apostol mondja, hogy „ingyen”, vagy „kegyelemből” igazulunk meg a Krisztus Jézusban való megváltás által.⁵³ Ezért kapaszkodunk ebbe az alapba, mely örökre szilárd, minden dicsőséget Istennek adván, megaláztatván magunkat, s elfogadván annak, amik vagyunk, nem követelvén magunknak, vagy érdemeinknek semmit, hanem egyedül a megfeszített Krisztus engedelmességére támaszkodunk, mely a miénk is, mikor hiszünk Őbenne. Ez elegendő minden bűnünk elfedezéséhez, és a megerősítésünkhöz, megszabadítván a lelkiismeretünket a félelemtől, a borzadástól és a rettegéstől Isten közeledésére, hogy ne tegyük azt, amit ősatyánk, Ádám tett, mikor remegve próbálta elfedni magát fügefalevelekkel. S valóban, ha úgy kellene megjelenünk Isten előtt, hogy önmagunkban, vagy bármely más teremtményben bízunk – nem számít, mennyire kevésbé – akkor, ó jaj, elnyeletnének. Ezért kell mindenkinek mondania Dáviddal együtt: „Ne szállj perbe a te szolgáloddal, mert egy élő sem igaz előtted!”⁵⁴

24. cikkely: A bűnösök megszentelése

Hisszük, hogy ez az igaz hit, ami az emberben az Isten Ígéje hallása, és a Szentlélek munkája által jön létre, újjászüli, és „új emberré”⁵⁵ teszi őt, „új életet”⁵⁶ éltet vele, és megszabadítja a bűn rabszolgaságából. Emiatt nemhogy nem teszi az embereket hüvösekké a kegyes és szent élet megélése iránt, hanem épp ellenkezőleg, úgy munkálkodik bennük, hogy e nélkül soha nem cselekednének semmit az Isten iránti szeretetből, hanem csak önszeretetből és a kárhozattól való félelemből. Lehetetlen tehát, hogy ez a szent hit gyümölcstelen maradjon egy emberi lényben, hiszen nem üres hitről beszélünk, hanem arról, amit a Szentírás „a szeretet által munkálkodó hitnek”⁵⁷ nevez. Ez indítja az embert arra, hogy az Isten által az Ő Ígésében parancsolt cselekedeteket magától megtegyje. S ezek a cselekedetek, melyek a hit jó gyökeréből származnak, jók, és elfogadhatók Isten számára, mert mindet az Ő kegyelme szenteli meg. Megigazulásunk vonatkozásában mindazonáltal nem számíttatnak be – mert a Krisztusba vetett hit által igazulunk meg, még mielőtt tennénk a jócselekedeteket. Másként ezek nem lehetnének jók, amint egy fa gyümölcse se lehet jó, ha először a fa maga nem jó. Tehát, cselekedjük a jót, de nem az érdemszerzés végett – mert mit érdemlünk mi? Inkább mi tartozunk Istennek azokért a jócselekedetékét, melyeket megteszünk, nem pedig Ő nekünk, mert Ő az, „a ki munkálja bennetek mind az akarást, mind a munkálást jó kedvéből”.⁵⁸ Emlékezzünk arra, ami meg van írva: „Ezenképen ti is, ha mindazokat megcselekedtétetek, a mik néktek parancsoltattak, mondjátok, hogy: Haszontalan szolgálak vagyunk; mert a mit

⁵² Zsolt32:1

⁵³ Rm3:24

⁵⁴ Zsolt143:2

⁵⁵ 2Kor5:17

⁵⁶ Rm6:4

⁵⁷ Gal5:6

⁵⁸ Fil2:13

kötelesek voltunk cselekedni, azt cselekedtük.”⁵⁹ Tagadni azonban mégsem akarjuk, hogy Isten megjutalmazza a jócselekedeteket – de a kegyelme által koronázza meg az ajándékait. Sőt, jóllehet tesszük a jócselekedeteket, üdvösségünket azonban mégsem ezekre alapozzuk. Semmi olyan cselekedetet nem tudunk tenni ugyanis, amit ne szennyezne be a testiségünk, és ezért ne lenne büntetésre méltó. S még ha fel is tudnánk mutatni akár egyetlen egy ilyet, a megemlékezés egyetlen egy bűnünkről elegendő volna ahhoz, hogy Isten elvesse azt a cselekedetet. Ezért állandóan kétségek közepette hánykolódnánk ide-oda mindenféle bizonyosság nélkül, s nyomorult lelkiismeretünk állandóan gyötrődne, ha nem Megváltónk szenvedéseinek és halálának érdemeire támaszkodnánk.

25. cikkely: A törvény betöltése

Hisszük, hogy a törvény ceremóniái és jelképei Krisztus eljövételével megszűntek, s minden előkép is véget ért, ezért ezek használatát a keresztyének között ki kell iktatnunk. Eme dolgok igazsága és lényege azonban fennmarad a számunkra Jézus Krisztusban, akiben beteljesültek. Továbbra is használjuk azonban a törvényből és a prófétáktól származó bizonyágtételeket arra, hogy megerősítsenek minket az evangéliumban, s teljességben szabályozzák életünket Isten dicsőségére, az Ő akaratának megfelelően.

26. cikkely: Krisztus közbenjárása

Hisszük, hogy nem járulhatunk Istenhez másként, csak az egy és egyetlen Szószólón és Közbenjárón, az igaz Jézus Krisztuson keresztül.⁶⁰ Ő tehát emberré lett, egyesítvén az isteni és az emberi természetet, hogy mi, emberi lények az isteni Felsőséghez járulhassunk. Más módon ezt nem tehetnénk meg. Ennek a közbenjárónak azonban, Akit az Atya jelölt ki Önmaga és miközénk, nem kell megrettentenie minket a nagyságával, így nem szabad a saját fantáziánk szerinti másvalaki után néznünk. Mert sem a mennyben, sem a teremtmények között nincs senki, aki jobban szeretne minket, mint Jézus Krisztus. Mert bár „Istennek formájában vala”, mindazonáltal „önmagát megüresíté, szolgálai formát vévén föl, emberekhez hasonlóvá lévén”,⁶¹ mert „hasonlatosnak kellett lennie az atyafiakhoz”.⁶² De tegyük fel, hogy más közbenjárót kell találnunk. Ki szeretne jobban minket, mint az, aki az életét adta értünk, még mikor „ellenségei voltunk”?⁶³ S tegyük fel, találnánk valakit, akinek van tekintélye és hatalma. Kinek van annyi, mint „a ki az Isten jobbján van”,⁶⁴ s akinek „adatott minden hatalom mennyen és földön”?⁶⁵ S ki hallgattatna meg jobban, mint Isten saját, drága egyszülött Fia? Így tehát a tiszta hitetlenség vezetett a szentek gyalázásának gyakorlásához a tisztelésük helyet. Olyasmi ez amit a szentek sohasem kértek, hanem amit hivatástudatból következetesen visszautasítottak, amint ez az írásaikból is kiderül. Nem kell tehát ürügyként felhozunk, hogy méltatlanok vagyunk, mert nem arról van szó, hogy imáinkat a saját méltóságunk alapján kínáljuk fel, hanem Jézus Krisztus kiválósága és méltósága alapján, aki igazsága hit által a miénk. Mivel az apostol jó okkal akarja, hogy szabaduljunk meg ettől az ostoba félelemtől – vagy inkább hitetlenségtől, – azt mondja, hogy Jézus Krisztusnak „mindenestől fogva hasonlatosnak kellett lennie az atyafiakhoz, hogy könnyörülő legyen és hív

⁵⁹ Lk17:10

⁶⁰ 1Jn2:1

⁶¹ Fil2:6-7

⁶² Zsid2:17

⁶³ Rm5:10

⁶⁴ Rm8:34

⁶⁵ Mt28:18

főpap az Isten előtt való dolgokban, hogy engesztelést szerezzen a nép bűneiért”.⁶⁶ „Mert a mennyiben szenvedett, ő maga is megkísértetvén, segíthet azokon, a kik megkísértetnek.”⁶⁷ S hogy még inkább a Hozzá való közeledésre buzdítson minket, ezt mondja: „Lévén annakokáért nagy főpapunk, a ki áthatolt az egeken, Jézus, az Istennek Fia, ragaszkodjunk vallásunkhoz. Mert nem oly főpapunk van, a ki nem tudna megindulni gyarlóságainkon, hanem a ki megkísértetett mindeneben, hozzánk hasonlóan, kivéve a bűnt. Járuljunk azért bizodalommal a kegyelem királyi székéhez, hogy irgalmasságot nyerjünk és kegyelmet találjunk, alkalmas időben való segítségül.”⁶⁸ S ugyanez az apostol mondja, hogy „bizodalomunk van a szentélybe való bemenetelre a Jézus vére által... Járuljunk hozzá igaz szívvel, hitnek teljességével”.⁶⁹ Továbbá: Krisztusnak „változhatatlan a papsága. Ennekokáért ő mindenképen idvezítheti is azokat, a kik ő általa járulnak Istenhez, mert mindenha él, hogy esedezzék érettök.”⁷⁰ Mi többre lenne szükségünk? Mert Maga Krisztus jelenti ki: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam.”⁷¹ Miért kellene más közbenjárót keresnünk? Tetszett ugyanis az Istennek odaadni az Ő Fiát a mi Közbenjárókként, ezért ne hagyjuk el Őt másért, vagy is ne keressünk mást, mert soha nem fogunk találni. Mikor ugyanis Isten nekünk adta Őt, jól tudta, hogy mi bűnösök vagyunk. Így tehát Krisztus parancsát követve a mennyei Atyát hívjuk segítségül Krisztuson, az egyetlen Közbenjárónkon keresztül, amiképpen az Úr imájában taníttatunk, legyünk biztosak abban, hogy mindent megkapunk, amit az Ő nevében kérünk az Atyától.

27. cikkely: A szent egyetemes egyház

Hisszük és valljuk az egyetlen katolikus, vagyis egyetemes egyházat, minden igaz keresztyén hívő szent gyülekezetét, akik teljes üdvösségüket Jézus Krisztusban várják az Ő vére által megmosatva, és a Szentlélektől megszenteltetve és elpecsételtetve. Ez az egyház a világ kezdete óta létezett, és megmarad annak végéig, amint ez kitűnik a tényből, hogy Krisztus az örök Király, Aki nem lehet alattvalók nélkül. S ezt a szent egyházat Isten őrzi meg az egész világ dühétől, még ha időnként nagyon kicsinynek is tűnik az emberek szemében – mintha megsemmisült volna. Például Akháb nagyon veszedelmes idejében az Úr megtartott Magának hétezer embert, akik nem hajtottak térdet a Baálnak.⁷² S ez a szent egyház nem kötődik, korlátozódik, vagy kapcsolódik bizonyos helyhez, vagy személyekhez, hanem szétterjed és kiárad az egész világra, bár szívben és akaratban összekötődik és egyesül egy és ugyanazon Lélekben a hit ereje által.

28. cikkely: Az egyháztagok kötelességei

Hisszük, hogy mivel ez a szent közösség és gyülekezet az üdvözültek közössége, hogy rajta kívül nincs üdvösség, senkinek sem szabad önmagával megelégedve elvonulnia attól, függetlenül a helyzetétől, vagy állapotától. Ehelyett minden ember köteles csatlakozni hozzá, megtartván az egyház egységét azzal, hogy alávetik magukat tanításának és fegyelmének, Jézus Krisztus igájába hajtják a nyakukat, és egymás épülését szolgálják az Istentől ugyanannak a testnek a tagjaiként kapott ajándékaik szerint. S hogy még hatékonyabban fenntartassék ez az egység, Isten Ígése szerint minden hívő kötelessége elkülöníteni magát

⁶⁶ Zsid2:17

⁶⁷ Zsid2:18

⁶⁸ Zsid4:14-16

⁶⁹ Zsid10:19,22

⁷⁰ Zsid7:24-25

⁷¹ Jn14:6

⁷² 1Kir19:18

azoktól, akik nem tartoznak az egyházhoz avégett, hogy csatlakozzon ehhez a közösséghez, valahol is csak Isten megalapította azt még akkor is, ha a polgári hatóságok és a királyi rendeletek ezt megtiltják, s halálbüntetés, vagy fizikai fenytés lesz a következménye. Ezért mindenki, aki kivonul az egyházból, vagy nem csatlakozik ahhoz, Isten rendeletével szegül szembe.

29. cikkely: Az igaz egyház jegyei

Hisszük, hogy szorgalmasan és nagyon körültekintően, Isten Ígéje által kell eldöntenünk, mi az igaz egyház, hiszen manapság a világon minden szekta az „egyház” nevet kötelei magának. Itt nem a képmutatók társaságáról beszélünk, akik elvegyülnek a jókkal az egyházban, de akik mindazonáltal nem képezik annak részét, még ha fizikailag jelen is vannak. De beszélünk az igaz egyház testének és közösségének megkülönböztetéséről minden szektától, melyek „az egyháznak” nevezik magukat. Az igaz egyház megismerhető, ha magán hordozza az alábbi jegyeket: az evangéliumot tisztán prédikálja, a sákramentumokat tisztán szolgáltatja ki úgy, ahogyan Krisztus elrendelte azokat, s gyakorolja az egyházfegyelmet a hibák kijavítása érdekében. Röviden, Isten tiszta Ígésének megfelelően kormányozza magát, elvetvén minden azzal ellentétet, és Jézus Krisztust az egyetlen Főként ismeri el. Ezekkel a jegyekkel bárki biztos lehet az igaz egyház felismerésében – amitől senkinek sem szabad elszakadnia. Ami pedig azokat illeti, akik az egyházhoz tartozhatnak, őket a keresztyének megkülönböztető jegyei alapján ismerhetjük fel, nevezetesen hogy miután elfogadták az egy és egyedüli Megváltót, Jézus Krisztust, a hit alapján, a büntől menekülve az igazságot igyekeznek követni. Anélkül szeretik az igaz Istent, és felebarátaikat, hogy jobbra, vagy balra elhajolnának, a testet pedig, és annak cselekedeteit megfeszítik. Bár hatalma gyengeség marad bennük, életük minden napján küzdenek ellene a Lélek által, folyamatosan folyamodván az Úr Jézus véréhez, szenvedéséhez, halálához és engedelmességéhez, Akiben van az ő bünbocsánatuk a Belé vetett hit által. Ami a hamis egyházat illeti, az több tekintélyt tulajdonít magának, és rendeleteinek, mint Isten Ígésének. Nem akarja magára venni Krisztus igáját, nem úgy szolgáltatja ki a sákramentumokat, ahogyan Krisztus parancsolta az Ő Ígésében, hanem inkább tetszése szerint hozzátesz azokhoz, illetve elvesz belőlük. Az emberekben jobban bízik, mint Jézus Krisztusban, üldözi azokat, akik szent életet élnek Isten Ígésének megfelelően, és akik megfeddik a hibáiért, kapzsiságáért és bálványimádásáért. Ezt a két egyházat könnyű felismerni, így egymástól megkülönböztetni is.

30. cikkely: Az egyház kormányzása

Hisszük, hogy ezt az igaz egyházat annak a lelki rendnek megfelelően kell kormányozni, amit Urunk tanított nekünk az Ő Ígésében. Lenniük kell tehát szolgálóknak, vagy pásztoroknak, akik Isten Ígését prédikálják, és kiszolgáltatják a sákramentumokat. Lenniük kell a pásztorok mellett presbitereknek és diakónusoknak is, akikből kikerül az egyháztanács. Ezzel az eszközzel tartatik fenn az igaz vallás, az igaz tanítás képes a maga útját járni, s a gonosz emberek lelkileg megfeddetnek, és féken tarttatnak, s a szegények és lesújtottak is segítséget és vigaszt kapnak a szükségüknek megfelelően. Ezzel az eszközzel minden jól és ékes rendben fog történni az egyházban, mikor hűséges embereket választanak Pál apostol ama szabálya szerint, amit Timótheusnak adott.⁷³

⁷³ 1Tim3

31. cikkely: Az egyház tisztségviselői

Hisszük, hogy Isten Ígérének szolgálóit, a presbitereket és a diakónusokat a hivatalukra törvényes egyházi választással, az Úr nevében elmondott imával és az Isten Ígérében tanított ékes rendben kell megválasztani. Így mindenkinek tartózkodnia kell attól, hogy helytelen módon önmagát helyezze előtérbe, hanem várnia kell Isten elhívására, hogy megerősödhesen ebben az elhívásban, és biztos legyen abban, hogy az Úr hívta el. Ami az Íge szolgálóit illeti, nekik egyforma hatalmuk és tekintélyük van, függetlenül attól, hogy hol vannak, mivel valamennyien Jézus Krisztus, az egyedüli egyetemes püspök és Egyházfő szolgálói. Sőt, nehogy Isten szent rendjét megszegjük, vagy lenézzük, azt mondjuk, hogy mindenkinek a tőle telhető legjobban kell speciális tisztelettel viseltetnie az Íge szolgálói és az egyház presbiterei iránt az általuk végzett munkára való tekintettel, és békeséggel kell viseltetni irántuk, mindenfajta zsémbelődés, civakodás és versengés nélkül.

32. cikkely: Az egyház rendje és fegyelme

Azt is hisszük, hogy noha hasznos és jó az egyházat kormányzók számára, ha kialakítanak és felállítanak bizonyos rendet egymás között az egyház testének megőrzése végett, mégis folytonosan ügyelniük kell, nehogy eltérjenek attól, amit Krisztus, a mi egyetlen Mesterünk rendelt el. Emiatt elvetünk mindenféle emberi újítást és törvényt, melyeket ránk erőszakolnak az istentiszteletünk során, hogy bármi módon megköttözzék és kényszerítsék a lelkiismeretünket. Ezért csak azt fogadjuk el, ami alkalmas a harmónia és az egység fenntartására, valamint minden megtartására az Isten iránti engedelmességben. Ebből a célból követeltetik meg az Isten Ígéje szerinti kiközösítés annak minden velejárójával egyetemben.

33. cikkely: A sákramentumok

Hisszük, hogy Istenünk, miután tudatában van éretlenségünknek és gyengeségünknek, sákramentumokat rendelt arra, hogy elpecsételje bennünk az ígéreteit, zálogát adja jóakarátának és kegyelmének, valamint táplálja és fenntartsa a hitünket. Ezeket az evangélium Ígéréhez csatolta, hogy jobban bemutassa külső érzékszerveinknek mind azt, amit Ígéje által megértenünk enged, mind azt, amit belsőleg cselekszik a szíveinkben, megerősítve minket a belénk ültetett üdvösségben. Ezek ugyanis látható jegyei és pecsétjei valami belső és láthatatlan dolognak, melynek segítségével Isten a Szentlélek erejével munkálkodik bennünk. Ezek tehát nem üres és értéktelen jegyek a mi becsapásunkra és félrevezetésünkre, mert Jézus Krisztus az igazságuk, Aki nélkül nem volnánk semmik. Emellett megelégszünk a sákramentumok ama számával, amit Krisztus, a mi Mesterünk rendelt a számunkra. Ezek csak ketten vannak: a keresztség sákramentuma és Jézus Krisztus úrvacsorája.

34. cikkely: A keresztség sákramentuma

Hisszük és valljuk, hogy Jézus Krisztus, Akiben a törvény beteljesedett, a vérének kiontásával minden más olyan vérontásnak véget vetett, amit bárki végrehajthatna, vagy végrehajtani akarhatna a bűnökért való engesztelés, vagy elégtétel adása végett. Eltörölvén a körülmetélkedést, amit vérrel végeztek, helyette megalapította a keresztség sákramentumát. Ezzel vagyunk befogadva Isten egyházába, s elválasztva minden más néptől és idegen vallástól, hogy teljesen Neki szenteljük magunkat, hordozván az Ő jegyét és jelét. Ez tesz bizonyosságot arról is nekünk, hogy Ő lesz a mi Istenünk mindörökké, mert Ő a mi kegyelmes Atyánk. Ezért parancsolta meg, hogy minden hozzá tartozót meg kell keresztelni tiszta vízzel,

az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.⁷⁴ Ezzel jelzi nekünk, hogy amiképpen a víz elmosza a test szennyét, mikor ránk töltik, vagy a megkeresztelt testére hintik, úgy mossa el Krisztus vére ugyanazt belsőleg, a lélekben, a Szentlélek által. Kimos és megtisztít minket a bűnökből, s átalakít minket a harag gyermekeiből Isten gyermekeivé. Ez nem a fizikai víz által, hanem Isten drága Fia vérével történő meghintés által történik meg. Aki a mi Vörös-tengerünk, melyen át kell mennünk ahhoz, hogy kimeneküljünk a fáraó, azaz az ördög zsarnokságából, és beléphessünk Kánaán lelki földjére. Ezért a szolgálók, ami a munkájukat illeti, szolgáltatják ki a sákramentumot nekünk, azaz a látható jegyet, de az Úr adja azt, amit a sákramentum jelent – nevezetesen a láthatatlan ajándékokat és a kegyelmet, megtisztítván a lelkünket minden mocsoktól és becstelenségtől, megújítván szíveinket, és betöltvén azokat vigasztalással, megadván nekünk az Ő atyai jóságának valódi bizonyosságát, felöltöztetvén minket az „új emberbe”, s eltávolítván az „ót”, annak minden cselekedetével egyetemben. Ezért hisszük, hogy mindazokat, akik törekszenek az örök élet elérésére, csak egyszer kell megkeresztelni, soha meg nem ismételve, hiszen nem születhetünk kétszer. Ez a keresztség azonban nemcsak akkor hasznos, mikor rajtunk van a víz, és megkapjuk azt, hanem egész életünkön át, mindvégig. Emiatt elítéljük az anabaptisták tévedését, kik nem elégednek meg egyetlen keresztséggel, továbbá a gyermekkeresztséget is elítélik. Hiszük, hogy gyermekeinket meg kell keresztelni, és el kell pecsételni a szövetség jelével, amiképpen Izraelben is körülmetélték a kisgyermeket ugyanazoknak az ígéreteknek az alapján, amelyek a mi gyermekeinknek is adattak. S valóban, Krisztus a vérével nem kevésbé ontotta a hívők kisgyermekeinek, mint a felnőtteknek a megmosására. Ezért meg kell kapniuk annak kegyét és sákramentumát, amit Krisztus tett értük, pont amiképpen az Úr parancsolta a törvényben, hogy a bárány feláldozásával Krisztus szenvedésének és halálának sákramentumát nekik is megadjuk röviddel a születésük után. Ez volt Jézus Krisztus sákramentuma. Emellett a keresztség ugyanazt nyújtja a gyermekeinknek, mint amit a körülmetélkedés nyújtott a zsidó népnek. Ezért nevezi Pál „Krisztus körülmetélésének”.⁷⁵

35. cikkely: Az úrvacsora sákramentuma

Hiszük és valljuk, hogy Jézus Krisztus, a mi Megváltónk azért rendelte és alapította az úrvacsora sákramentumát, hogy táplálja és fenntartsa azokat, akik már újjászülettek és beoltattak az Ő családjába: az egyházba. Az újjászületettekben két élet van. Az egyik a fizikai és mulandó – ezzel az első születésük pillanatától rendelkeznek, s ez mindenki számára megadatik. A másik élet lelki és mennyei, s a második születés során adatik meg nekik. Ez az evangélium Ígéréből származik a Krisztus testével való közösségben, s ez az élet csak Isten választottainak adatik meg. A fizikai és földi fenntartásához Isten előírta nekünk a megfelelő földi és anyagi kenyeret, amely ugyanolyan közös mindenki számára, mint maga az élet. Ám a lelki és mennyei élet fenntartásához, ami csak a hívők, élő kenyeret küldött, ami a mennyből származik: nevezetesen Jézus Krisztust, aki táplálja és fenntartja a hívők lelki életét, mikor fogyasztják – azaz mikor magukhoz veszik és befogadják lelkileg hit által. Ennek a lelki és mennyei kenyérnek a bemutatása végett alapította Krisztus a földi és látható kenyeret az Ő testének sákramentumaként, valamint a bort az Ő vérének sákramentumaként. Tette ezt azért, hogy bizonyosságot tegyen nekünk róla: pont amiképpen valósággal a kezünkbe vesszük és tartjuk, valamint szánkval esszük és isszuk a sákramentumokat, melyek által életünk fenntartatik, olyan valódisággal fogadjuk be a lelkünkbe a lelki életünk számára Krisztus, egyedüli Megváltónk igazi testét és igazi vérével. Ezeket hit által vesszük magunkhoz, ami lelkünk keze és szája. Bizonyos, hogy Jézus Krisztus nem hiába írta elő nekünk a

⁷⁴ Mt28:19

⁷⁵ Kol2:11

sákramentumait, mivel e szent jegyek által munkálkodik valamennyiünkben, jóllehet a mód, amellyel ezt teszi, meghaladja felfogóképességünket, és felfoghatatlan a számunkra pontosan úgy, ahogyan Isten Lelkének működése is rejtett és felfoghatatlan. Mégsem tévedünk azonban, mikor azt mondjuk, hogy amit megesszünk, az Krisztus saját természetes teste, s amit megiszunk, az az Ő saját vére – a mód azonban, ahogyan megesszük, nem szájjal, hanem a Lélek által a hiten át történik. S bár Krisztus az Atya jobbján a mennyben örökre elfoglalta a helyét, mégsem szűnik meg soha Önmagát közölni velünk a hiten keresztül. Ez a vendégség egy lelki asztal, amelynél Krisztus közli valamennyiünkkel Önmagát, annak minden jótéteményével egyetemben. Ennél az asztalnál részesít minket szenvedésének és halálának érdemeiben, mikor táplálja, megerősíti és vigasztalja szegény, nyomorult lelkünket a testének evése által, illetőleg felfrissíti és megújítja azt a vérenek ivása által. Emellett bár a sákramentum és a jelzet dolog összekapcsolódnak, nem mindenki kapja meg mindkettőt. A gonosz személy természetesen a saját kárhozátára veszi a sákramentumot, de nem kapja meg a sákramentum igazságát pontosan akképpen, ahogy Júdás, és Simon mágus is mindketten valószínűleg megkapták a sákramentumokat, de Krisztust nem, Akit ezek jelöltek. Ő csak a hívőknek adatik meg. Végül, alázattal és tisztelettel vesszük a szent sákramentumokat Isten népének gyülekezetében, mikor együtt hálaadással szent módon megemlékezünk Krisztusnak, a mi Megváltónknak a haláláról, s ezzel vallást teszünk hitünkről és keresztyén vallásunkról. Ezért senkinek sem szabad ehhez az asztalhoz járulnia alapos önvizsgálat nélkül, nehogy mikor „eszi e kenyeret, vagy issza az Úrnak poharát... ítéletet egyen és igyon magának”⁷⁶. Röviden, ennek a szent sákramentumnak a használatával izzó szeretetre lobbanunk Isten és a felebarátaink iránt. Ezért a sákramentumok megszenteltetésüként vetjük el az összes zavaros elképzelést és kárhozatos koholmányt, amit az emberek adtak és keverték ezekhez. S azt mondjuk, hogy meg kell elégednünk azzal a rendeléssel, amire Krisztus és az apostolok tanítottak, úgy szólva ezekről, ahogyan ők beszéltek róluk.

36. cikkely: A világi kormányzat

Hisszük, hogy az emberi faj romlottsága miatt a mi jó Istenünk rendelt királyokat, hercegeket és világi tisztségviselőket. Azt akarja, hogy a világot törvényekkel és irányelvekkel kormányozzák, így az emberi törvénytelenység féken tartható legyen, s minden ékes rendben történjen az emberek között. Ebből a célból adott kardot a kormányok kezébe, a gonoszok megbüntetése és a jók megvédése végett. S ezen a módon elhívást kapván a társadalom Istennek tetsző fejlődésének támogatására, a világi uralkodóknak Isten törvényének alávetve az a feladatuk, hogy eltávolítsanak minden akadályt az evangélium hirdetésének, valamint az istentiszteletnek az útjából. Úgy kell ezt tenniük, hogy közben teljességgel tartózkodnak minden, az abszolút hatalom gyakorlására irányuló hajlamtól, miközben a rájuk bízott szférákban tevékenykednek a hozzájuk tartozó eszközökkel. A kormányzat feladata pedig nem korlátozódik a közszféráról történő gondoskodásra és annak megóvására, hanem a szent szolgálat fenntartására is kiterjed, különös tekintettel minden bálványimádás és az Antikrisztus hamis imádatának eltávolítására, Jézus Krisztus királyságának támogatására, az evangélium terjesztésére és prédikáltatására mindenütt, hogy végül mindenki Istent tisztelje és szolgálja, amint azt Ígésében megköveteli. Sőt, mindenki, a helyzetétől, állapotától vagy rangjáról függetlenül köteles alávetni magát a kormánynak, annak adót fizetni, s tiszteletet és megbecsülést tanúsítani annak képviselői iránt, engedelmeskedni nekik mindenben, ami nem ellentétes Isten Ígésével, imádkozni értük, hogy az Úr vezesse őket minden útvonalon, s így békés és csendes életet élhessünk minden kegyességben és tisztességben. S ebben a dologban elítéljük az anabaptistákat, más

⁷⁶ 1Kor11:27, 29

anarchistákat, s egyetemben mindenkit, akik el akarják vetni a hatóságokat és a világi tisztségviselőket, s fel akarják forgatni az igazságot a vagyonközösség bevezetésével és az Isten által az emberek között felállított erkölcsi rend megrontásával.

37. cikkely: Az utolsó ítélet

Végül, hisszük, hogy Isten Ígéje szerint, mikor eljön az Úr által kiszabott idő (amit egyetlen teremtmény sem ismer), s a választottak létszáma teljességre jut, a mi Urunk Jézus Krisztus eljön a mennyből testileg, és látható módon úgy, ahogyan felvitetett, nagy dicsőséggel és fenséggel, hogy az élők, és a holtak Bírójának hirdesse ki Magát. Ezt a régi világot tüzzel és lánggal megégeti azért, hogy megtisztítsa. Akkor minden emberi teremtmény személyesen jelenik meg a nagy Bíró előtt – férfiak, nők és gyermekek, akik a világ kezdetétől a végéig valaha is éltek. Az arkangyal és az isteni harsona hangja gyűjti őket össze.⁷⁷ Mindazok, akik addigra meghaltak, felszerkennek a föld porából, lelkük összekapcsolódik és egyesül a saját testükkel, amelyben éltek. S azok, akik még életben vannak, nem halnak meg másokhoz hasonlóan, hanem „egy szempillantás alatt” elváltoznak „a romlandóságból a romolhatatlanságba”.⁷⁸ Ezután a „könyvek” (azaz, a lelkiismereteik) megnyitvatnak, s a holtak megítéltetnek azok szerint a cselekedetek szerint, amelyeket a világban tettek,⁷⁹ legyenek azok jók, vagy rosszak. Minden ember ténylegesen számot ad majd minden hivalkodó beszédért,⁸⁰ amit a világ csak játéknak tekint. Ekkor az emberek titkai és képmutatásai nyilvánosan feltárulnak mindenki szeme láttára. Ezért jó okkal borzasztó és félelmetes ennek az ítéletnek az elgondolása, a romlott és gonosz emberek számára. De nagyon kellemes és hatalmas vigasztalást nyújtó az igazaknak és választottaknak, mivel ekkor teljeseedik be az ő teljes megváltásuk. Akkor kapják meg munkálkodásuk, valamint az elszenvedett nyomorúságaik gyümölcsét. Ártatlanságukat mindenki nyíltan elismeri majd, s meglátják azt a félelmetes bosszút, amivel Isten mindazokat sújtja, akik gyötörték, elnyomták, és kínozták őket ebben a világban. A gonoszokat a saját lelkiismeretük bizonyágtétele ítéli majd el, s halhatatlanokká válnak, de úgy, hogy az ördögnek és az ő angyalainak készített örök tűzben fognak gyötrődni.⁸¹ Ezzel szemben a hűségesek és választottak dicsőséggel és tisztséggel koronáztatnak meg. Isten Fia „megvallja neveiket”,⁸² Isten, az Ő Atyja, valamint a szent és választott angyalok előtt, minden könnyet „eltöröl a szemükből”,⁸³ s ügyük – amit most sok bíró és világi hivatalnok eretneknek és gonosznak ítél – „Isten Fiának ügyeként” lesz elismerve. S kegyelmes jutalomként az Úr olyan dicsőségben részesíti majd őket, amit ember szíve soha el nem tudna képzelni. Ezért vágyakozással várjuk ezt a nagy napot, hogy teljes mértékben élvezhessük Isten ígéreteit a Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.

⁷⁷ 1Thessz4:16

⁷⁸ 1Kor15:51-53

⁷⁹ Jel20:12

⁸⁰ Mt12:36

⁸¹ Mt25:14

⁸² Mt10:32

⁸³ Jel7:17